

تاریخ عثمانی انجمنی

مجموعہ سی

ایک آبدہ برنشر اولنور

مندرجات

- طویقبو سرای ہاپونی (مابعد وختام) عبدالرحمن شرف
 علمدار مصطفی پاشا (مابعد) افضل الدین
 قرہ مان اوغللری حقندہ و نائق محکوکہ (مابعد) خلیل ادہم
 منتشا اوغللری توحید
 رمضان اوغللری ازمیت متصرفی زہت
 ببلیو غرافیا (سرای بوسندہدہ ابنیہ خیریہ نک مصور تاریخی)
 تفرقہ: تاریخ سلطان محمد ثانی. مؤلفی قریتووولوس. مترجمی قارولیدی .

فیثائی ۵ غروش

مرجمی — باب عالی تاریخ عثمانی انجمنی

استانبول

مطبعہ عثمانیہ

طبعیون عثمانیہ

۱۳۲۹

علمدار مصطفی پاشا

[اون برنجی نسخه دن مابعد]

چلی مصطفی پاشا سستردن حرکتدن صکره شنی به کله رك اوراده
برهفته استراحت و بیده ادرنه به متوجهاً حرکت ایله رجبک یکر می برنده
ادرنه خارجه واصل اولدی .

اردو ، اسندن استدلال اولنان معادن بشقه شکله بر جااعتدن
عبارت ایدی . شو اردو شکلنده کی غلبه لکک خط حرکتی هنوز تعین
ایلامش اولدینی برصرده شتا حکمنی شدتله اجرایه باشلادینی کی نهر لر
دخی طاشه رق ادرنه نك خارج ساحه نی صولر باصدیقندن اردو داخل
شهره کیره رك قیشلاق لوازمی کوردی . شو وضعیته نظراً دولتك رسمی
قوتی دیمک اولان هیئت معسکری ساحه فعالیتدن چکلمش ، علمدار
مصطفی پاشا کی مقاصد خفیه آلتلرینک طریق حرکتلری اوزرنده حائل
قالماش اینده سلطان مصطفی طرفدارانک متیقظ بولنلری ادنا برشبه
ایله سلطان سلیمه ایصال دست تجاوز ایلملری انتاج ایده بیله جکی احتمالندن
متولد خوف طریق عزم و مقصوده متانیانه حرکت لزومی احساس
ایدیور ایدی .

روسجق جمعیتی ارکانی بوسیدن ناشی احتیاط ایله حرکت ایتمکی ترجیح
ایله منتهای مقصده اوصورتله یناشمنه قرار ویردیله .
روسجقده علمدار پاشا قوناغک برکوشنده عقد ایدیلان مجلس
مذاکره ده کچن پک دقیق مذاکرات نتیجه سنده ویریلان قرارلرک
تطیقتندن اوله رق رفیق افدینک استابوله حرکتی لازم گلش ایدی .
رفیق افندی دوش تحملنه آلدینی بووظیفه فداکارانه ایچون روسجقندن
شدرحل ایله استابوله واصل اولدینی زمان اولاد و عیالی کورمک اوزره

کلدیکنی اشاعه و او ائنده حلول ایدن برات قئدیلنی تبریک و سیله‌سیله سرایدکی صادید سلطته عرض عبودیته ماره ایلدی .
رفیق افندی روم ایلی امراسندن سرای ارکانته خطاباً یازلمش اغفالکارانه مکتوبلرله برابر کندی کارگاه اختراعنده اعمال ایدلمش حواث و مطالعات موعده نمایانه‌سنی حسن استعمال ایدرک رکاب هایون رجاندن خزینه کهیاسی سلیم اغا [ایه سلیم] ایله چوقدار فتاح اغایه حلول ایدوب دائره محرمترینه کیردی .

مخاطبک ضمیرنی ناصیه‌سندن او قومق ذکاسیله موهوب اولان رفیق افندی پایتخت احوالندن مطلع اولدینی ویا کوردیکی وقایع ایله سرای ارکانک سیاق افاده‌لری مزاج و حل ایله استخراج ایتدیکی دساتیر منطقیه سایه‌سنده « بر آورده زمان » اولمشرک جمله‌نک دوچار اولدقلری غیر طبیعیک خسته‌لقنه سلطان مصطفالیلرک دخی طوندقلرینی کشف ایله مهاجمه کیاستکارانه‌نه بو یولدن باشلامقه قرار ویردی .

رفیق افندی برکون فتاح اغایه « رکاب سلطته عارض اولان بو اقدار ندره ارتق دولت ایثی عاقلره‌می قالمش سز دولتلیلم سریر سلطنتک فروغیکسز نیچون مسامحه‌کار طوررسکز ، دیه مرقومک عزت نفسی اوقشایه‌حق صورته سویلدیکی سوزلردن اغانک اسرلونی موراد ره‌حق درجه‌ده تغیر ایلدیکنی و بوکا جواب ویرمک ایچون ذاتاً ککمه اولغله دینک بتون بتون طولاشدینقی کورمش ایدی .

شو مشاهده رفیق افندی بی اختیار ایتدیکی طریق حلولاک امینلکنه قانع ایلدیکسندن ارتق فرصت بولدجه : مقام سلطنتک زوربالر ائنده بازیمجه اولدینقی و ارباب عصیانک وظیفه‌لرندن خارج ایشلره قاریشدقلرینی ، شیخ‌الاسلام نصیبه مداخله کچی برجرآنک نصل برکتاخلق اثری بولندینقی شرح ایدر و بیاناتی - رکاب هایون ارکانک افزایش شان و اقتدارلری لازم کله‌جکی - خاتمه‌سیله نهایتلندیرر ایدی .

بر ياندن سراي ارکانک، مغلوب و تابعي بولندقلري زوربالفک انلرک
 قلبه القا ايلديکي غيظدن متولد، حياتلرندن استفاده ايتمکه برابر ديگر
 طرفندن ده مملکتک منسوب اولان اسایش و حضورندن متأثر اولان بعض
 علما ايله مرعي الحاطر ذواتکده عقده اندیشه لري اولان خصوصي تذکار
 ايدرک انلرکده حاس نقطه لري واسطه سيله الده ايديله بيلملي چاره سي
 رفيق افندي ايچون اس حرکت اولش ایدی .

قباچي مصطفي ايله همپا وعونه لرینک وبونلرک موقع اقتداره کتير دکلري
 ذواتک سیات تغلبکارانه ليله وقع واقدار سلطنه ايراث ايدیلان نقصانک
 رفيق افنديک لساندن تصويري مخاطبلرينک ذاتاً بودرد ايله معلول
 اولان قلبرينه القای حقدو کين ايتمکه ايسده قوتک اللرنده بولنامسندن
 ناچار تحمل ايتمکه مجبور اولدقلري وبونک دفعنه چاره ارادقلري
 آشکار ایدی .

بحث بو دائره ده وبواساس اوزرنده ايلرولديکجه متحيزان مأمورينک
 رفيق افندي به اعتبارلري آرتقمده ایدی . شو تزايد اعتماد ايله اغياره
 افشا ايديله جک بعض اسراره واقف اولان رفيق افندي ايتديکي زميني
 حاضرلديني برصرده . بحثي بتون بتون تاويلدن عاری برشکله تقرب
 ايدرک قفوذ سلطنتک زوربالر وتوريديلر النده قالمسنگ اصلا تجویز
 ايديله جکني وبوکا همه حال برچاره بولمسي لازم اولدينتي ايلر وسورمکه
 باشلادی .

سرايده افندي مومي اليه اک زياده التفات ايدنلردن سالف الذکر
 سليم وفتح اغالر رفيق افنديک شو حيات صادقانه سي تقدير ايله
 برابر قدرت وقوتک پادشاهک النده بولنامسي بوزندن هيچ برشي يايقي
 قابل اوله ميه جنتي کمال تأسف ايله اعتراف ايتمکه باشلاديلر . رفيق افندي
 مقصدینک ايريشديکي بوساحة ماعذده فرصتي فوت ايتميرک- ايشک اويله
 ظن ايدلديکي کي اولدينتي، اغور سلطنتده جان ويره جک نيجه ذيقدرت

رجال دولت بولندینی و باخصوص علمدار پاشا کی صاحب دارات بر وزیر عالیشانک هر لحظه خدمت پادشاهی به آماده اولدینی - ذکر الیکه پاشامسی سلطان مصطفی ایله برلکده موقع اقباله کلوبده اختلاجیلرک زیر بار منته نصاب میدلرندن محروم قالان نوجاه رجالک انظار امیدلرینی آجدی .

علمدار پاشانک نلره مقدر اولدینی و دربار پادشاهی به فرط صداقتی رفیق افدینک سان اقاغندن طلاق مخصوصه سیله صادر اولدجه بو سایده احراز اقتدار ایده بیلک امید سرائی هایون ارکانک اییدن ایی به جایکبر ضمیرلری اولدینی .

رفیق افدینک بو وادیده کی مسروداتی متقلبه زمانک استیلا سندن بوکلش اولان سرائی ارکانی او قدر ممنون ایلدی که بونلر ارتق هراملک عرض چهره موافقت ایلدیکنی و کندیلرینک نشوه موقع اقتدار ایله برشوق بولندقلرینی کورر کی اولیورلردی .

او قدر اغفال ایدلشرا ایدی که رفیق افدینک مقصد اصلیبی اولان روسجق جمعیتی تملیاتنک احکامنک اجرا ایلمکده اولدیفندن شبه لیمک شویله طورسون بلکه علمدار پاشایی برمنجی حقیقی و رفیق افدی بی انک یکانه واسطه وصولی تلقی ایدیورلرایدی .

بو حالک نتیجه‌سی اوله رق رفیق افدی بی حضور هایونه قدر ایصال ایلدیلر . جودت تاریخی بو قوم دیایی شویله جه تصویر ایدیور .

« .. افندی سطوت سنیه پادشاهینک مایوب اولدینی کمال تأسف ایله یاد و علمدار پاشانک صداقتندن و بو مقوله فناقلرک رفع و ازالهی انک در سعادت جلینه موقوف ای دوکندن بختله انک در سعادت و رودنده حاصل اوله جق فوائدی تعداد و بو سیاقده نیجه حیله کارانه مقدمه لر و دیسه کارانه سوزلر ایراد ای دوب مقربین مشارالیم دخی انک عذوبت لسانته مفتون و دزوغ صدق فروغنه مغبون اوله رق اوچی بردن [سلیم و فتح اغارله رفیق افندی] حضور هایونه دخول ایله عرض کیفیت ابتد کلرنده سلطان مصطفی :

— او جاقلو او پوشور کي اولدی سائر لری دخی اولدقجه بر صورت بولدی
بو تدبیر شمیدیک تأخیر اولسون .

دیو علمدار پاشا تک در سعادتہ جلی خصوصتہ مساعدہ ایتموب فقط رفیق
افندی بی دخی تطفیف ایچون کندوسنی اصالتہ ریاست کتاب مأموریت جلیله سیله
کامیاب ایتش و رفیق افندی اندرون و بیرون رجالدن نیاز نظر حمایت و صدور
علمایه ابراز تواضع و مکتت ایدوب جلیله سیله و داعلا شقدن مکره مشتای اردوگاه
هایونه کینشدرف سوف تری اذا انجل الفبار) . ۴

رفیق افندی تک اردویه عودتی اوزرینه تحسین افندی ایله غالب افندی
دخی ادرنیه واصل اولدیغندن روسجق جمعیتک اعضای متفکره سندن
اوج کشی اوراده برلشدیلر .

واقمار رفیق افندی تک استانبول سیاحتندن ظاهراً بر موفقیت الهه
ایدلماش کچی کورینورسده حقیقتده استحصال ایدیلن فوآند پک بیوک
ایدی . بر کره قومیه افرادندن بری اولان رفیق افندی تک شخصی
مرکزجه غایت معتمد طائنه رق حضور هایونه قدر وصوله یول بولمش
ثانیاً مرکز ارکان تک جلب قلوبیله انلره اتفاذ رأی ایدم جک درجه قوت
استحصال اولمش ثالثاً روسجق یارانای ایله استانبول آرسنده تأمین مخاربه
ایدلش ایدی .

بر طرفدن روسجقده کیلر نخبه آمال ایدندک لری فکر انقلابی بیو-
تمکده دیگر طرفدن اردوده بولنان (یاران) دخی بونک اسبابخی استحضر
ایلمکده ایدی .

استانبولده کچی ارکان سلطنته زیر بار تغلبلرنده قالدق لری زوربا و تورو-
دیلدردن تخلص مقام و اقتدار ایلمک نصل رامنیه دورونیه ایسه حرمرای
اترواننده آسوده نشین مهجوریت اولان سلطان سلیم خانک وجودی ده
بونلر ایچون براندیشه استقبال اولیوردی .

فی الواقع سلطان سلیم خلع ایدیلهرک عادتاً محبوس بر حالده دائره سنده
قیدلش ایسده ارباب فکر و اذعانک روخه نفوذ ایلمش اولان یاد

محاسنی محکوک اولدینی الواح خواطردن چقارمق ممکن اوله مامش ایدی. سلطان مصطفی نك برسنه دنبری امتداد ایدوب کلن ایام سلطنتک مرخاطره سی دکل خارجه کیله بندکان خاصه بیله خوش کورنمماکده وهرکونی برقوت تمقیب ایلمکده ایدی .

سلطان سلیم دوره تجددی کشاد ایتمکله ماضینک اعماق تاریخه کومولن خاطرات فسونکاریندن صکره مملکتده نه وار ایسه کندینه عاقدایش ایدی. خلق قشله لری، عسکر لری، قالیون لری، مکتب لری سلطان سلیمک اولوق اوزره کور بیور لردی . بالذات طبع تزیه شاهانه نك ارباب تراحت و ظرافت مفتونی ایدی . اون طقوز سنه سوردن عهد سلیمک خاطرات لطیفه سی کندینی بیلنلرک زیور خیالاتی اولیوردی .

شوحالی بیان سلطان مصطفالیلر کندی اقدیلرینک یوقلفه مقابل سلطان سلیمک مخلوع اولمنه رغماً وارلغنی حس ایتدکلرندن بوموجودیتی احما ایتمک ، سلطان سلیمی اورته دن قالدیرمق تصوراتی بلسمکده ایدیلر. آنجیق بوفکر سرای ارکاننک مشیبه تصورنده طوغمش اولدیتندن اجراسی یالکز کندی قوتلریله اوله میه جغنی بیلیورلر ایدی . برآزهلوق منصب و مقاطعات توجیبی کبی خصوصانده خارج ایله پادشاه آره سنده توسط ایدن رجال سلطنت آلدق لری رشوت یرینه ارباب مراجعتدن صاحب نفوذ اولان اوجاق اغالرینه بوایشی یابدیره بیلیمک تصورینی بلسلری وبوکا برقاچ موافق آدم بولمغله برابر امیدلری درجه سنده یوز بوله ماملری جهنله ایثی دهاساسلی طومئق اوزره ارکان حکومته کندی طرفلرینه اوله رق تبدیلات اجراسنه قیام ایتدیلر .

مقربان سلطنتدن اسمی ذکر ایدیلان فتاح انا ایله حرم هایون اغوانندن نذیر انا بوفکر منحوسی زکاب هایون قائمقامی موسی پاشایه آچغه قرار وبره رک اوزمانه قدر اشراب وایما ایله آکلامق ایتدکلری مقصدلرینی آچیقجه تکلیفه جرأت ایلدیلر .

موسی پاشا سلطان سلیمک خلی جنایتیله ذاتاً مردود قالمش اولدینی حالده هرکک مظهر محبتی اولان اویله برپادشاهک افای حیاتیه بتون بتون لکهدار اولوق قورقوسندن طولانی بویله دهشتلی برجایتدن توفی ایتمک اوزره وقوعبولان اشراب وایمالره قارشو شیمدی به قدر بین القبول وارد بولندینی وضعی دکیشدیر رک - صدر اعظم ورجال دولت وصاحب قدرت اولان او جاقلی هپ اردوی هایونده در . بوایش ایسه جمله نک انضمام رایله اوله جق بر ماده عظیمه در . رکاب هایون رجالی بوکا خود بخود جارت ایده من . سوزیله اورته دن چکلدیکندن موسی پاشادان امید کسان مقربان سلطنت بشقه چاره به توسل ایده رک قائم مقاملنی تبدیل ایله موسی پاشانک یرینه طیار محمود پاشایی تعیین ایتدیردیله .

طیار محمود پاشا سلطان سلیمک خصم جانی و سلطان مصطفانک بنده سی ایدی .

سلطان سلیمک اوان حکومتده سلطان مصطفی ولی عهد ایکن بر آن اول مقام سلطته کلک ایچون دائماً اجرا ایلدیکی تشبئات و آتریقهلر میاننده طیار پاشایی ده استخدام ایلمش ایدی . طیار پاشا اوزمان طبرزون والیسی اولدینی حالده سلطان مصطفی حسابنه سلطان سلیمه قارشو عصیان ایلمش وبالا آخره مغلوب اوله رق روسیه به فرار ایلمش ایدی . مقربان سلطنتک تلقیناتیه طیار محمود پاشا دعوت اوله رق در سعاده کیتیرلدی . رجال دولتن عمر آغانک بوغاز ایچنده کی یالینده مافر ایدیله رک توقیر اولدی . عهدنه طبرزون والیکی توجیه ایلدی واورایه متبی عزیمت ایکن مأموریت مذکوره کما کان عهدنه سنده قالمق اوزره رکاب هایون قائم مقاملنه تعیین اولدی .

سویلدیکی اوزره طیار محمود پاشا سلطان سلیمک دشمنی و سلطان مصطفانک بنده سی بولندیندن موقع اجرا بندکان سلطنتک ید اقتدارنده

عد ایدیلپور ایدی . سلطان سلیمک قتل واعدای تصورینک موقع
حصوله چیقارلسی ایچون سلطان مصطفیٰ آدملرنجه مانع قالمش ایدی .
طیار محمود پاشا کندی فکرلرینک مروجی اولدینی کبی اردوده کی
رئیس الکتاب رفیق افندی دخی بونلرک زعملرنجه الده ایدی .

کوسه موسی پاشانک « اردو بوکاره موافت ایمنجه » ایشک باشه
چیمسی ممکن اوله میه جنی حقنده سویلدیکی سوز غایت طوغری اولدیندن
اردونکده فکری آنمق اوزر تشبثاده بولندی .

رکاب هایون رجالی، رفیق افندی بی ده کندیلرندن عد ایتمک غفلتده
بولدقارندن اردوجه پایله جق ایش الده کی واسطه لر ایله سردارا کرمی
اقاع ایتمک ایدی .

بونک ایچون حرم آغالرندن و سلطان مصطفانک محرملرندن (نذیر
آغا) بی اردویه خرچلق کوتورمک بهانه سیله ادرنه به اعزام ایلدیله .
نذیر آغا سردار اکر مه ملاقی اوله رق حامل اولدینی تشریفات هایونی
ابلاغ وکتیردیکی خرچلنی دفتر دارلغه تودیع ایله دکن صکره صدراعظمق
رقیلرندن بحث آچهرق « صدارتک قید حیات ایله عهده سنده قلمنی »
ارزو ایدوب ایتمدیکنی صدراعظمدن نام پادشاهی به سؤال ایلینجه :
بیچاره صدراعظم (چلی مصطفی پاشا) بوتکلیف ایله کندینی کورر کبی
اولدینی زروه اقبالک یوککلکی ایله باشی دونه رک — « نه سویلرک آغا
افندم هیچ ایتملز اولورمی . » جوابی ویردی .

بونک اوزرینه نذیر آغا « تکمیل رکاب هایونک ندرن و بیرون رجالتک
سلطان سلیمک ازاله سنده اتفاقری واردر . رأس حکمتده بودر . »
دیوب اکر اجرانسه موفق اولورسه وعد وجهله صدارتک
ابدیاً عهده سنده قاله جغنی وحکم حکومتده مستقیل الرأی اولوب
اتابک دولت اوله جغنی سویلدیکندن چلی مصطفی پاشا حسب القدر واصل
اولدینی او مسند معلاذن آیرلامق وکندینی هر بار تهدید ایدن بلائی

استرقا بڈن قور تلق باخصوص رقیبی و همده ذیقوت بر رقیبی اولان
علمدار مصطفی پاشانک صدر اعظملمنه احتمال قالمق کبی احققه امنیه لره
بویله برجنایت مشومه به موافقت ایلدی .

انجق بونک ایچون اردو ارکانندن دیکر لرینکده موافقتی لازم ایلدی .
نذیر اغا بونکرکده استمزاجی ایچون مقریان سلطنتجه سلطان مصطفی
طرفداری عد ایدیلان رئیس رفیق افندی ایله مذاکره ایلدی .

رفیق افندی زنجینک منوی ضمیری ایله اردویه سبب و رودینی اوکرتجه
بر طرفدن اردو ایچنده کی قومینه جیلره اخبار کیفیتله اعطای
تعلیمات ایلدیکی کبی دیکر طرفندن ده نذیرک اغفانله چالیشمغه باشلادی .

رفیق افندی نذیر آغایی کتخدای صدر عالی (موره لی عثمان)
افندی به سوق ایلدیکی کبی موره لی بی ده تعلیم ایدرک نذیر اغانک الحاح
وا برامنه قارشی « رجال دولت دیدکری اومه دنبرو خدمه دولندر . جله سی امر
قولیدر وظیفه لری صادر اولان امری اجرادن عبارتدر موضوع مطالعه اولان
ماده ایله امثال اولان ایشلردندر اما اوچاتلوتکنده معرفتی منضم اولق شرطدر
اوچاتلو اشتراک ایتمدکجه بویله شیلر تمثیت بولماز والا هیچ بریز ایچون نجات منصور
اولماز اما انلر اتفاق ابتدکدن سوکره رجال ایچون تبعیتدن بشقه چاره قالماز . »
[جودت]

جوانخی ویردیرمش و بویله جه ایشی یکیکچریلره دوشورمش در .

نذیر اغا دیکر لرینی اقناع ایلدیکنی ظن ایدرک یکیکچری بی دخی الده
ایتمک ایچون یکیکچری اغاسنی ده دائره مجرمینه الهرق ایشی آچنه تشبث
ایلدی ایسه یه رفیق افدینک ترتیبی ایله موره لی عثمان افدینک یکیکچری
آغاسنه وقوع بولان تلقیناتی اوزرینه نذیر اغا سلطان سلیمک از الیه سی حقنده
اتفاق ایچون تکلیف اجرا ایلدیکی زمان - چونکه رفیق افندی قومینه
خادم لری ایله اوچاغنک دیکر اغا لرینی ایفاظ ایلمش اولدینسندن یکیکچری

اغاسی و بالجمله یکیچری ضابطانی :

— یور ! حالا یدیکمز نعمت و کیدیکمز کسوت سلطان سلیم افندمزك آثار عنایتی و دور سلطنتك فیوضاتی برکتیدر . معاذالله تعالی برقیلنه طوقونقی شویله طورسون طرفنه بد نظر ایدنلرک خصم جانی یوز خلی خصوصی دخی جابگیر ضمیریز دکل ایکن نصله قضارا اولدی هله بودیدیکمز ماده قاله دکل قلبه بیله کتوریله مز . « [جودت]

دییه رد ایله جواب ویرنجیه نذیر اغا هم بوندن مایوس همده افشای راز ایتمکدن متوحش اولدینی ایچون پریشان برحالده قالدی و خاسراً استانبوله عودت ایلدی . فقط رفیق افندی ایشک کب ایلدیکی دهشت واهیتی تقدیر ایشم و اردوده بوتربیات ایله اوغراشقله برابر روسجقده رامنر افندی یهده اعلام حال ایلش ایدی .

ایشک شو صورتله کب ایلدیکی اهمیت کرک روسجقده کرک اردوده بولنان جمعیت ارکانسک بتون بتون نظر دقت و توحش لرینی جلب ایلدی .

مابمدی وار

افضل الدین